Prof. Sandro Bertelli

Paleografia II_2021-2022

Lezione_6

La minuscola carolina - II

Tav. 78

Esempio di capitale di imitazione e di carolina

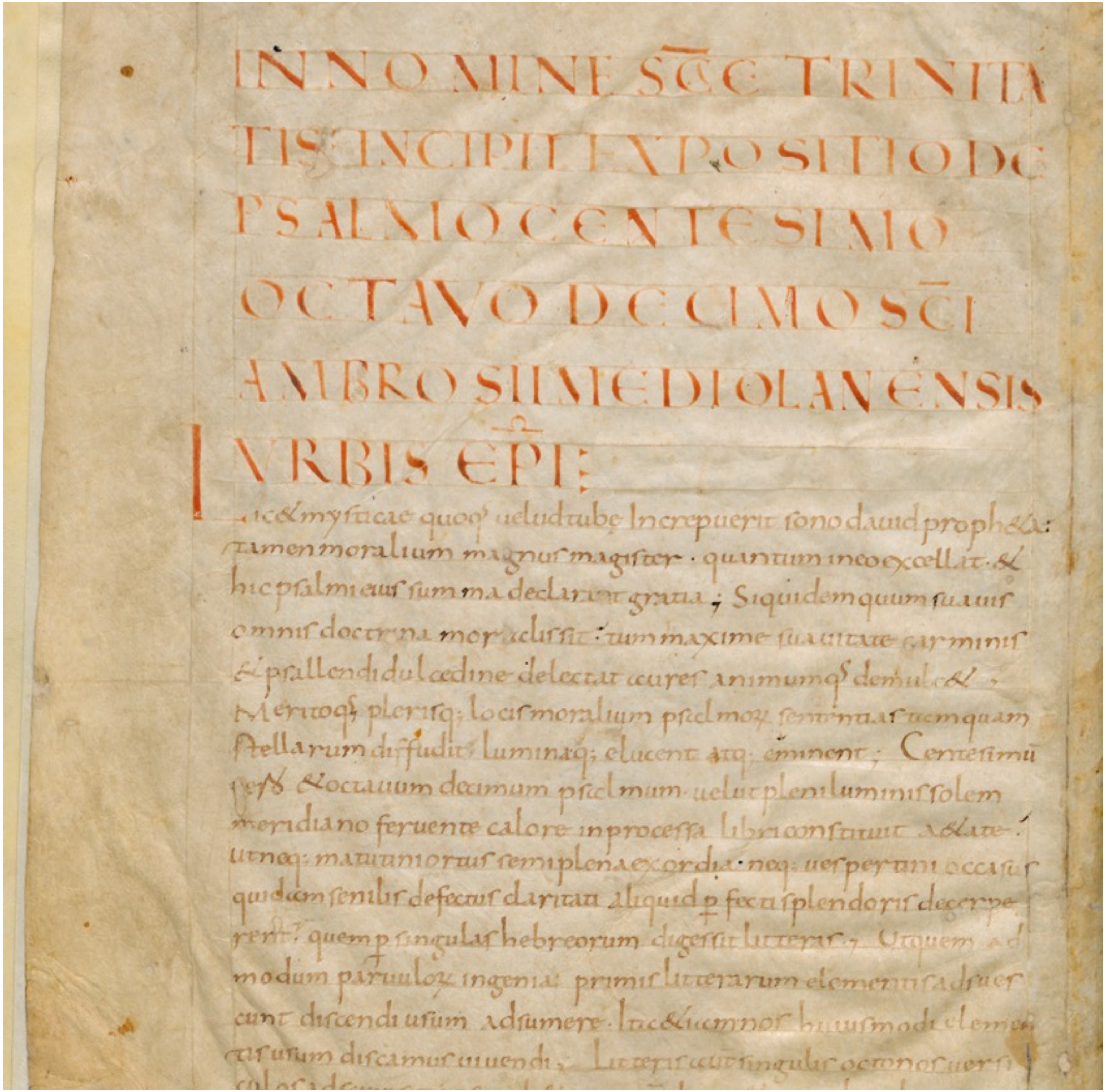

Tav. 79

Esempio di onciale di imitazione e di carolina

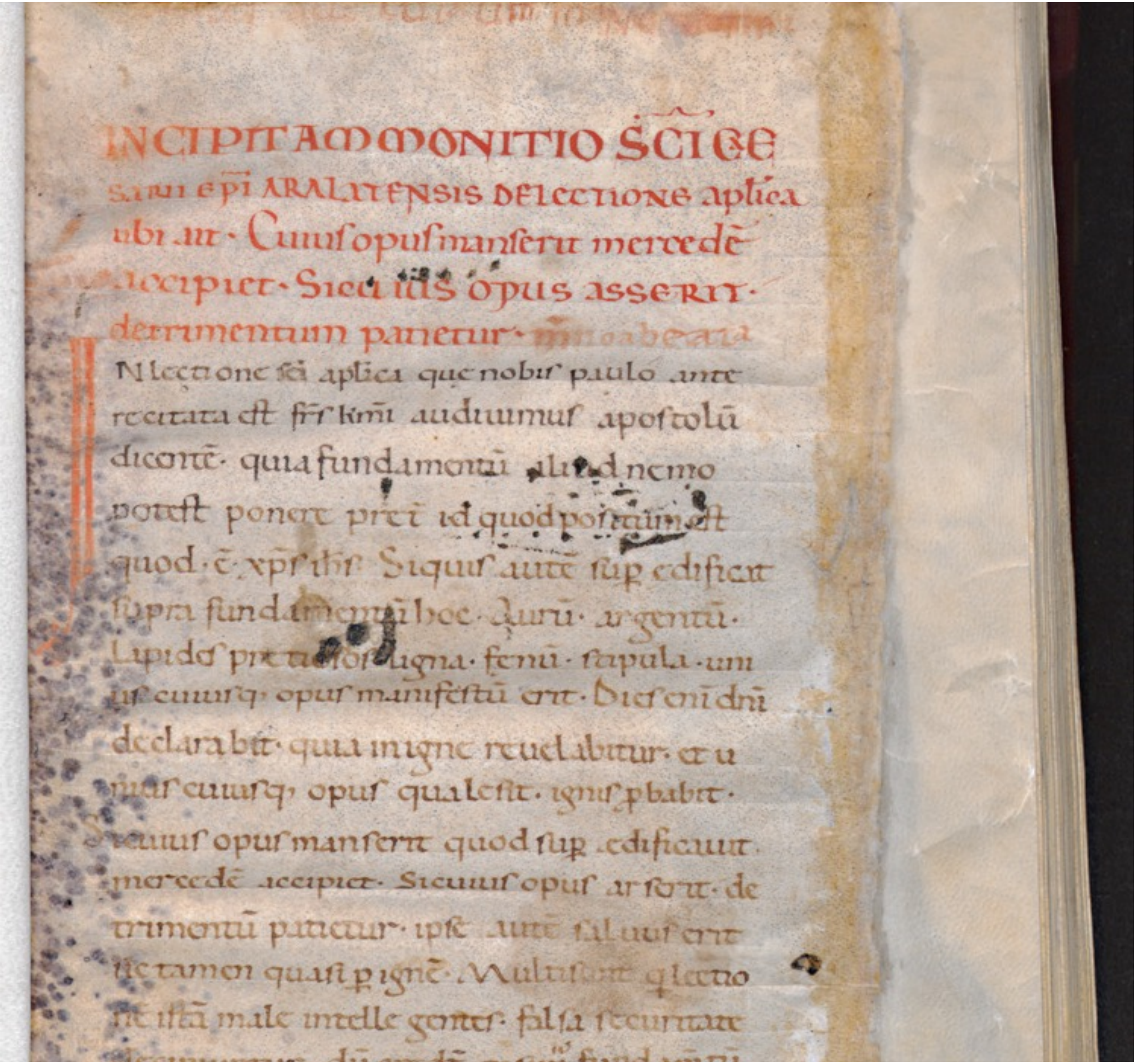
INCIPIT AMMONITIO SCI CAE
SARII EPI ARALATENSIS DE LECTIONE APLICA
UBI AIT · Cuius opus manserit mercedē
accipiet · Si cuius opus asserit ·
detrimentum patietur ·
N lectione sci aplica que nobis paulo ante
recitata est fr̄s kmi audiuimus apostolū
dicentē · quia fundamentū aliud nemo
potest ponere preter id quod positum est
quod ē xp̄s ihs · Siquis autē sup edificat
supra fundamentū hoc · aurū · argentū ·
lapides pretiosos ligna · fenū · stipula · uni
us cuiusq; opus manifestū erit · Dies enī dn̄i
declarabit · quia in igne reuelabitur · et u
nius cuiusq; opus qualesit · ignis pbabit ·
Si cuius opus manserit quod sup edificauit
mercedē accipiet · Si cuius opus arserit · de
trimentū patietur · ipse autē saluus erit
sic tamen quasi p igne · Multis aut̄ q lectio
ne ista male intellegentes · falsa securitate

Tav. 80

Esempio di carolina di Tours (sec. IX)

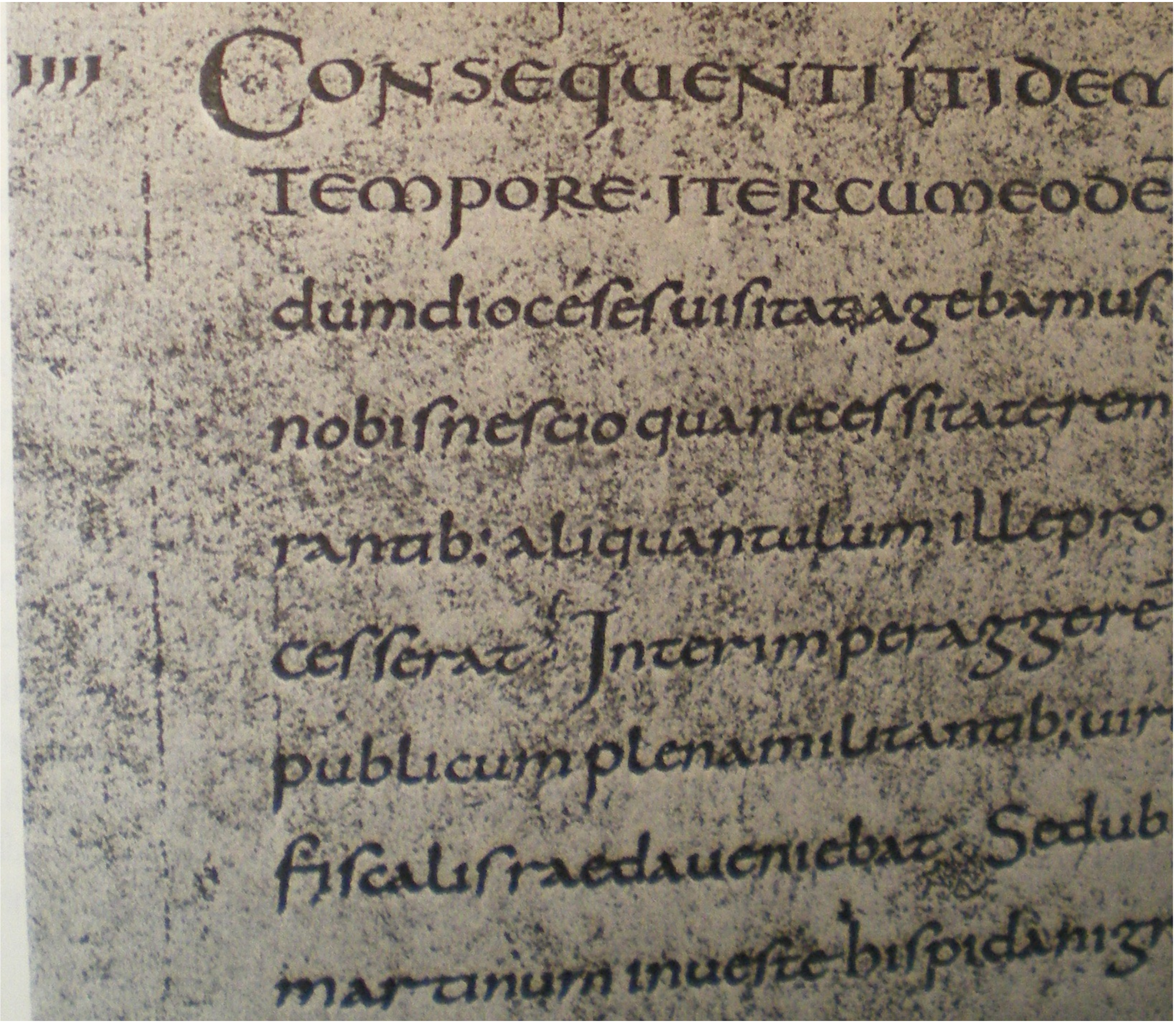

Tav. 81

Esempio di carolina

sec. X

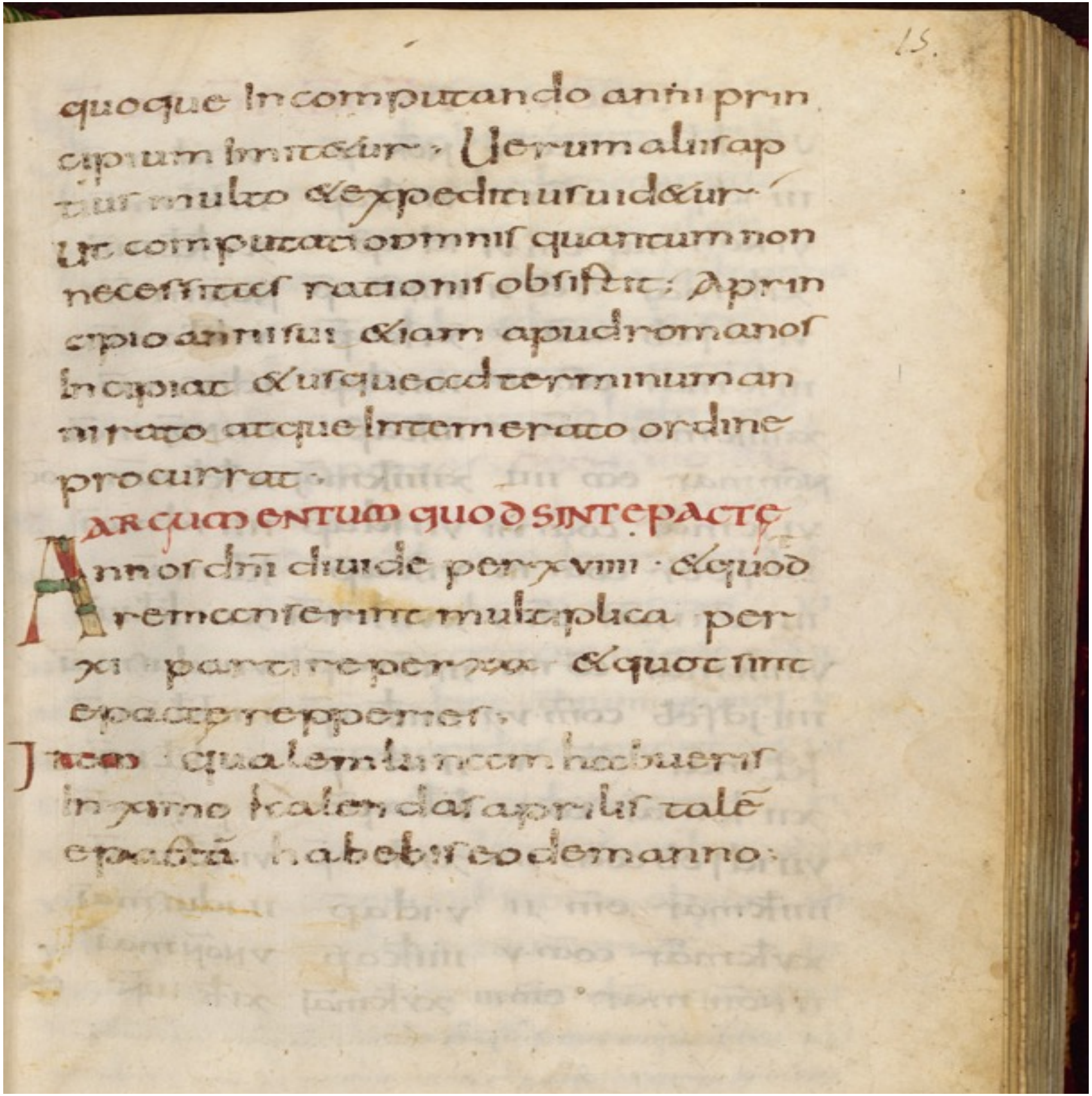
15.

quoque in computando anni prin
cipium imitetur. Uerum aliis ap
tius multo et expeditius uidetur.
Ut computatio omnis quantum non
necessitas rationis obsistit; a prin
cipio anni sui etiam apud romanos
incipiat et usque ad terminum an
ni rato atque intemerato ordine
procurrat.

ARGUMENTUM QUOD SINT EPACTE

Annos dñi diuide per XVIII et quod
remanserint multiplica per
XI partire per XXX et quot sint
epactas repperies.

Item qualem lunam habueris
in XI kalendas aprilis talē
epactā habebis eodem anno.

Tav. 82

Esempio di carolina sec. X

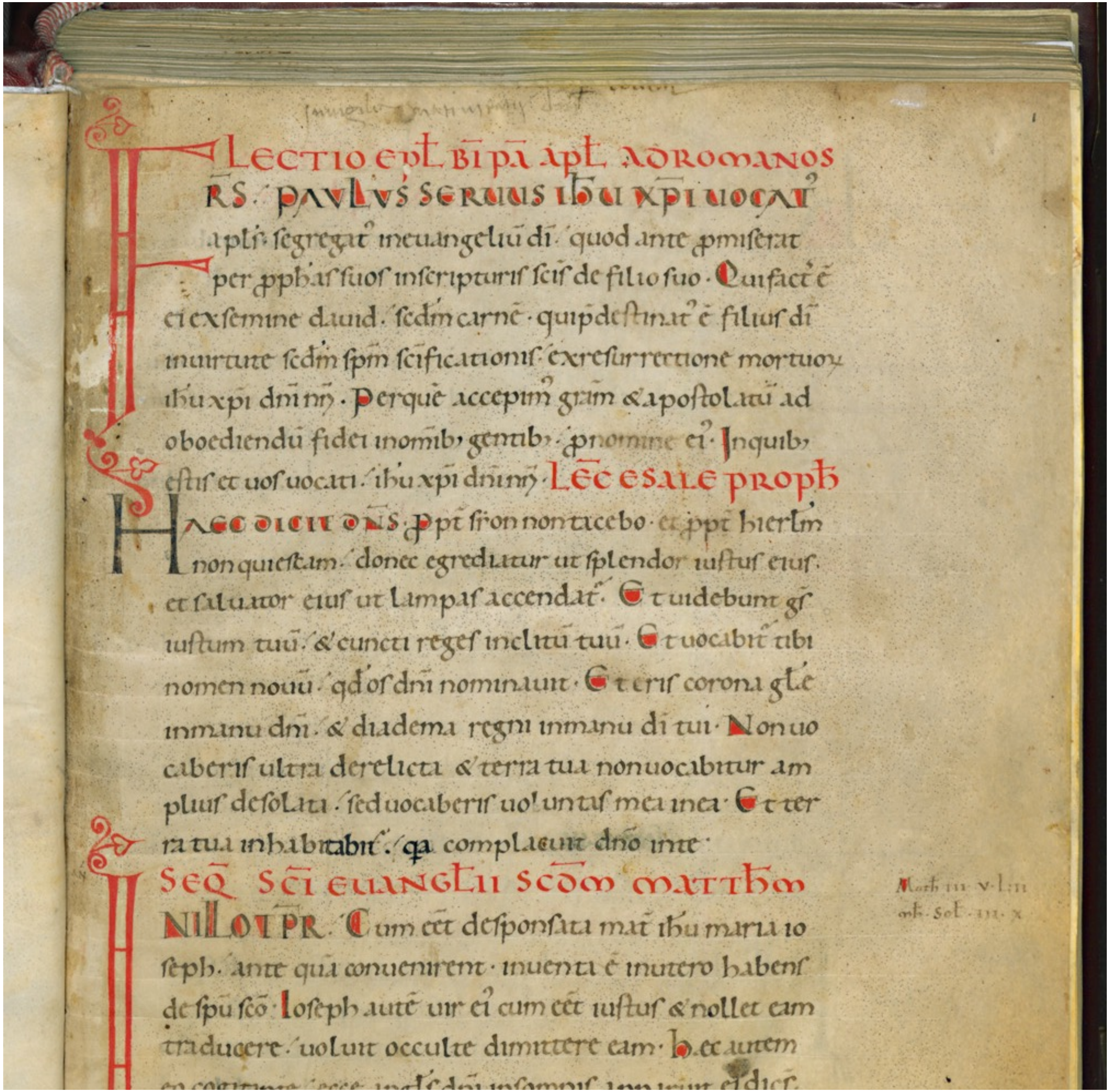
LECTIO EPL. BI PA APL. AD ROMANOS
FRS. PAULUS SERUUS IHU XPI UOCAT
apls segregat in euangeliu di. quod ante pmiserat
per pphas suos in scripturis scis de filio suo. Qui fact e
ei ex semine dauid. sedm carne. qui pdestinat e filius di
in uirtute sedm spm scificationis. ex resurrectione mortuo
ihu xpi dni nri. Per que accepim gram & apostolatu ad
oboediendu fidei in omnib gentib. pnomine ei. In quib
estis et uos uocati. ihu xpi dni nri. LEC ESAIE PROPH
HAEC DICIT DNS. ppt sion non tacebo. et ppt hierlm
non quiescam. donec egrediatur ut splendor iustus eius.
et saluator eius ut lampas accendat. Et uidebunt gs
iustum tuu. & cuncti reges inclitu tuu. Et uocabit tibi
nomen nouu. qd os dni nominauit. Et eris corona gle
in manu dni. & diadema regni in manu di tui. Non uo
caberis ultra derelicta & terra tua non uocabitur am
plius desolata. sed uocaberis uoluntas mea in ea. Et ter
ra tua inhabitabit. qa complacuit dno in te.
SEQ. SCI EUANGLII SCDM MATTHM
IN ILLO TPR. Cum eet desponsata mat ihu maria io
seph. ante qua conuenirent. inuenta e in utero habens
de spu sco. Ioseph aute uir ei cum eet iustus & nollet eam
traducere. uoluit occulte dimittere eam. Haec autem

Tav. 83

Esempio di carolina

sec. X-XI

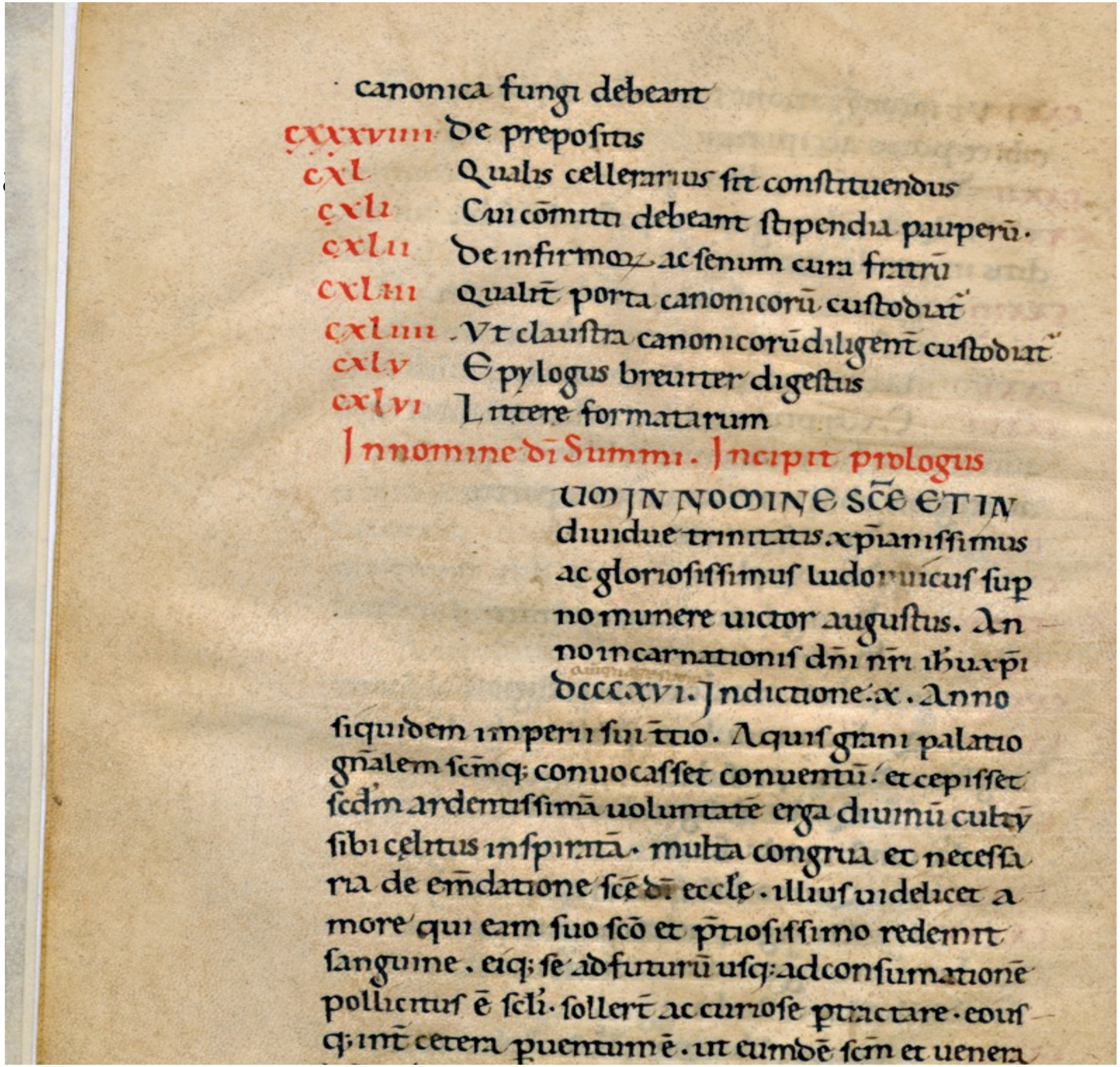

canonica fungi debeant
cxxxviiii De prepoſitis
cxl Qualis cellerarius ſit conſtituendus
cxli Cui cōmitti debeant ſtipendia pauperū.
cxlii De infirmorum ac ſenum cura fratrū
cxliii Qualit̄ porta canonicorū cuſtodiat̄
cxliiii Ut clauſtra canonicorū diligent̄ cuſtodiat̄
cxlv Epylogus breuiter digeſtus
cxlvi Littere formatarum
Innomine dī Summi. Incipit prologus
UM IN NOMINE SCĒ ET IN
diuidue trinitatis. xp̄ianiſſimus
ac glorioſiſſimuſ ludouuicuſ ſup
no munere uictor auguſtus. An
no incarnationiſ dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i
dcccxvi. Indictione. x. Anno
ſiquidem imperii ſui ttio. Aquiſ grani palatio
gn̄alem ſemq; conuocaſſet conuentū. et cepiſſet
ſcd̄m ardentiſſimā uoluntatē erga diuinū cultū
ſibi celitus inſpiratā. multa congrua et neceſſa
ria de emdatione ſcē dī eccle. illiuſ uidelicet a
more qui eam ſuo ſcō et p̄tioſiſſimo redemit
ſanguine. eiq; ſe adfuturū uſq; ad conſumationē
pollicituſ ē ſcli. ſollert̄ ac curioſe p̄tractare. eiuſ
q; int̄ cetera p̄uentum ē. ut cum dē ſcm et uenera

Tav. 84

Esercitazione

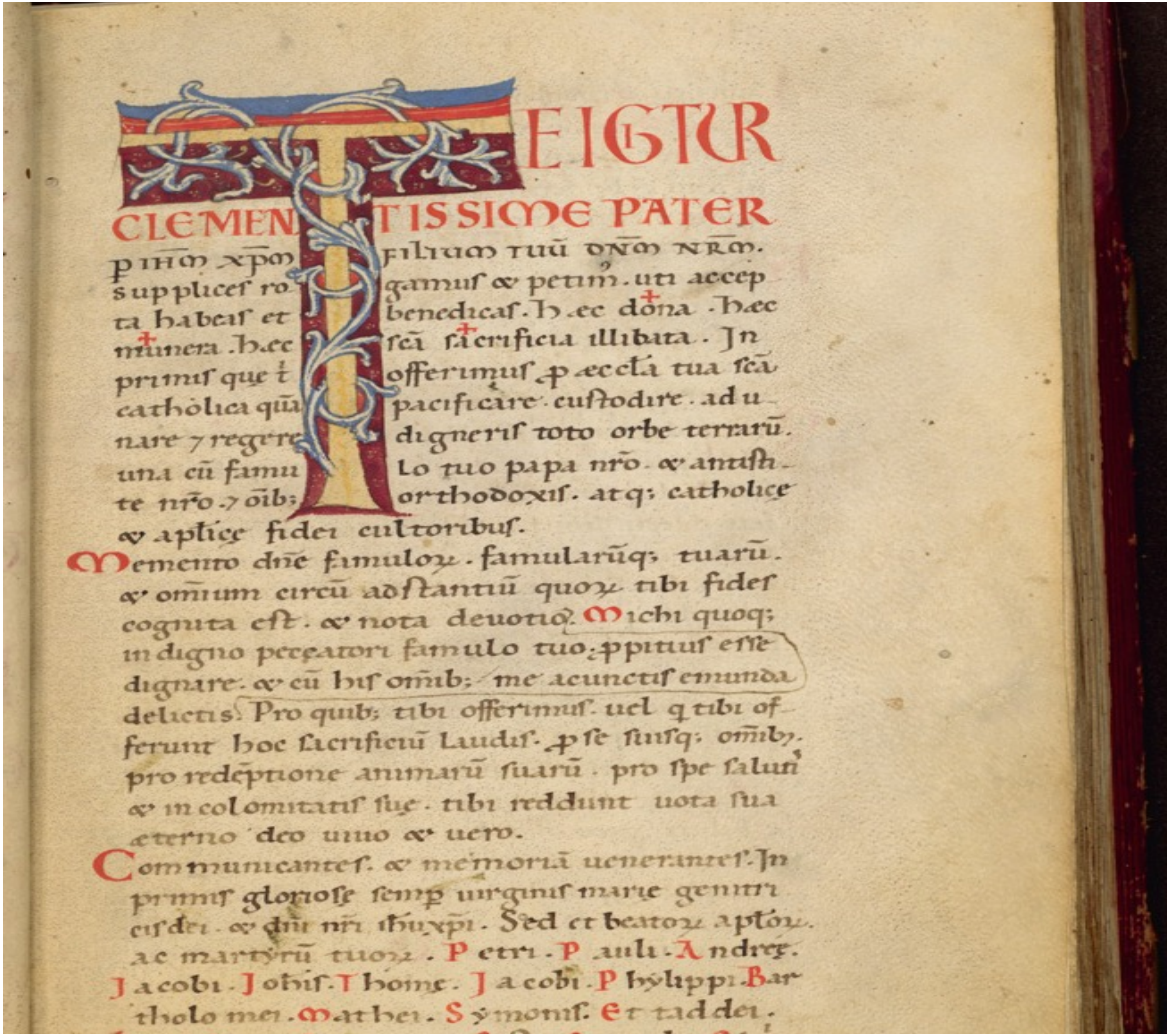
TE IGITUR
CLEMENTISSIME PATER
per ihm xpm filium tuū dnm nrm.
ſupplices rogamus & petim(us). uti accep
ta habeas et benedicas. hec dona. hec
munera. hec ſcā ſacrificia illibata. In
primis que t(ibi) offerimus pro eccla tua ſcā
catholica quā pacificare. cuſtodire. adu
nare & regere digneris toto orbe terrarū.
una cū famulo tuo papa nro. & antiſti
te nro. & oib; orthodoxis. atq; catholice
& aplice fidei cultoribus.
Memento dne famulorum. famularūq; tuarū.
& omium circū adſtantiū quorum tibi fides
cognita eſt. & nota deuotio. Michi quoq;
indigno peccatori famulo tuo ppitius eſſe
dignare. & cū his omib; me a cunctis emunda
delictis. Pro quib; tibi offerimus. uel q tibi of
ferunt hoc ſacrificiū laudis. pro ſe ſuiſq; omib;
pro redemptione animarū ſuarū. pro ſpe ſalutis
& incolomitatis ſue. tibi reddunt uota ſua
eterno deo uiuo & uero.
Communicantes. & memoriā uenerantes. In
primis glorioſe ſemp uirginis marie genitri
cis dei. & dni nri ihu xpi. Sed et beatorum apłorum.
ac martyrū tuorum. Petri. Pauli. Andree.
Jacobi. Johis. Thome. Jacobi. Phylippi. Bar
tholo mei. Mathei. Symonis. Et taddei.

Tav. 85
Esercitazione

Incip̄ ep̄la s̄ci hieronimi pb̄ri ad paulinum
pb̄rm̄ de omnib; diuinis hystorie libris.

FRATER AMbrosius tua m̄ mu
nuscula p̄ferens de
tulit et suauissimas
litteras que in prin
cipio amicitiarum
fidē p̄bate iā fidei
et ueteris amicitie
preferebant. Vera enī illa necessi
tudo ē. et in xp̄i glutino copulata.
quā non utilitas rei familiaris. non
presentia tantū corporū. ñ subdola
et palpans adolatio. sed dī timor
et diuinarū scripturarū studia
conciliant. Legimus in ueteribus
hystoriis. quosdā lustrasse p̄uincias.
nouos adisse pp̄los. maria transisse.
ut eos quos ex libris nouerant corā quoq;
uiderent. Sic phytagoras memphyticos
uates. sic plato egyptū et architantarantinū
easdēq; horas italie que quondā mag
na grecia dicebatur laboriosissime p̄
agrauit. ut q athenis magister erat et potens.
cuiusq; doctrinas achademie gymnasia p̄
sonabant fieret peregrinus atq; discipulus.
Mallens aliena uerecunde discere. quā sua
impudenter ingerere. Deniq; cū litteras
quasi toto fugientes orbe p̄sequitur. captus a
piratis et uenundatus. etiā tyranno crudelis
simo paruit captiuus uinctus et seruus. Tam

docentem. Inde p̄ elamitas. babyloni
deos. medos. assyrios. parthos. syros.
ces. arabas. palestinos. reuersus alexan
p̄rexit ethiopiā. ut gymnosophistas.
sissimā mēsā solis uideret in sabulo. In
ille uir ubiq; q̄d disceret et sep̄ p̄ficie
melior fieret. Scripsit sup̄ hoc plenis
octo uoluminib; philostratus. Quid l
de s̄cli hominib; cū ap̄ls paulus uas el
et magister gentiū q de conscientia t
in se hospitis loquebatur. An experim
queritis eius q in me loq̄tur xp̄s. Pos
mascū arabiāq; lustratā ascenderit ie
mā ut uideret petrū. et mansit apud
diebus quindecim. Hoc enī misterio ebd
et ogdoadis futurus gentiū p̄dicato
endus erat. Rursūq; post annos quat
assūpto barnaba et tito exposuerit a
euglm̄. ne forte in uacuū curreret aut
risset. Habet nescio q̄d latentis energi
uox actus et in aures discipuli de auct
ore transfusa fortius sonat. Ut et escenis
exularet. et legeretur illa demosthenis
quā aduersus eū habuerit mirantib; cu
atq; laudantibus suspirans ait. Quid si
audissetis bestiā sua uerba resonantē.
hoc dico q̄d sit aliq̄d in me tale. q̄d uel
uel uelis discere. sed q̄d ardor tuus et di
studiū. etiā absq; nobis p̄se p̄bari deb
Ingeniū docile. et sine doctore laudab
ñ q̄d inuenias sed q̄d queras considera
Mollis cera et ad formandū facilis. etiā si

Tav. 86

Esercitazione

RAŦER AMBRS TUAMCHI

munuscula perfe
renſ detulit et ſuauiſſimas
litteraſ. que in principio a
micitiarū fidem probate
iam fidei. et ueteriſ amici
tie pferebant. Vera enī illa
neceſſitudo ē. et in xpī glú
tino copulata. quā non u
tilitaſ rei familiariſ. non p̄
ſentia tantū corporū. non
ſúbdola et palpanſ adula
tio. ſed dī timor. et diuina
rū ſcripturarū ſtudia con
ciliant. Legim⁹ in ueterib;
hyſtoriiſ quoſdā luſtraſſe

prouinc... nouoſ adiſſe pp̄loſ. ma
ria tranſiſſe. ut eoſ quoſ ex libriſ no
uerant. corā quoq; uiderent. Sic
...itágoraſ memphetiooſ uateſ. ſic
plato egyptū. et architā tarentinū. eadēq;
hora in die ut italie. que quondam
magna grecia dicebatur. laborio
ſiſſime pagrauit. Ut qui athenis
magiſter erat et potens. cuiuſq; do
ctrinaſ a chademie gymnáſia per
ſonabant. fieret peregrinuſ atq;
diſcipuluſ. Malenſ aliena uerecū
de diſcere. quā ſua inpudent ingé
rere. Denique cū litteraſ quaſi toto fu
gienteſ orbe pſequitur. captuſ api
rátiſ. et uenūdatuſ. etiam tyranno
crudeliſſimo paruit captiuuſ. uin
ctuſ. et ſeruuſ. Tam̄ quia phyloſo
phuſ. maior emēte ſe fuit. Ad titum
liuium lácteo eloquentie fonte ma
nantē. de ultimiſ hiſpanię gallia
rūq; finib;. quoſdam ueniſſe no
bileſ legim⁹. et quoſ ad contēplatio
nē ſui roma non traxerat. unius
hominiſ fama pduxit. Habuit illa
etaſ inauditū omīb; ſctis. celebran
dūq; miraculū. ut urbem tantā in
greſſi. aliud extra urbem quererent.
Apolloniuſ ſiue ille maguſ ut
uulguſ loquit̄. ſiue phylóſophus.
ut phitagórici tradunt. intrauit
perſaſ. pertranſiuit cáucaſū. alba
noſ. ſcitaſ. maſſágetaſ. opulentiſſi
ma indię regna pagrauit. Et ad
extremū latiſſimo physón amne
tranſmiſſo. puenit ad bragmanas.
uti árcham in trono ſedentem au
reo. et detántali fonte potantē. in
ter paucoſ diſcipuloſ de natura. de
morib; ac ſiderū curſuſ audiret do
centē. Inde p helamitaſ. babylónios.
chaldeoſ. medoſ. aſſýrioſ. parthos.
ſyroſ. pheniceſ. árabaſ. paleſtinos.
reuerſuſ alexandriam. perrexit ethi
opiam. ut gymnoſophiſtaſ. et famo
ſiſſimā menſam ſoliſ uideret in ſábu
lo. Inuenit ille uir ubiq; quod di
ſceret. et ſemp proficienſ. ſemper
ſe melior fieret. Scripſit ſup hoc ple
niſſime octo uoluminib; philoſtra
tuſ. Quid loquar de ſcti hominib; ...
cū apl̄s   uaſ electioniſ et ma